

Xavier Castanyer reuneix els articles “de combat” de l’artista que més va defensar el programa del noucentisme

Aragay pren la paraula

Eva Vázquez
BREDA

Uns quants en van acabar renegant i d’altres el van adaptar amb el temps al gust d’una clientela afermada a l’ordre, però si hi ha un artista que es va mantenir ferm en la defensa a ultrança del programa noucentista com l’opció més genuïna de l’art català va ser Josep Aragay (Barcelona, 1889-Breda 1973), que no solament va ser un dels principals teoritzadors del moviment al costat d’Eugeni d’Ors, sinó que va mantenir-s’hi lleial amb una tal perseverança, que Xavier Castanyer, l’investigador que l’ha estudiat amb una tenacitat que rivalitza amb la seva, n’ha arribat a dir “el noucentista constant”.

Aragay és un dels artistes més desafortunats de la seva generació. Proce-

dent del sensacional planter de l’escola de Francesc d’A. Galí, d’on també sortien Esteve Monegal, Jaume Mercader, Josep Llorens Artigas i Joan Miró, va destacar aviat com a pintor de temperament i dibuixant satíric (amb el nom de Babel), dins la línia neobarroca de traç gruixut propiciada per la revaloració dels oficis antics, que Ors va beneir en cedir-li la direcció artística del programàtic *Almanach dels Noucentistes*. El 1916, però, un viatge a Itàlia li canviaria la vida. Enlluernat per l’últim gòtic i el Renaixement, a la tornada va emprendre una intensa campanya de defensa fèrria dels valors del classicisme i de reprovació tant de l’academicisme ranci com de l’avantguarda més trencadora. La seva actitud bel·ligerant, expressada per mitjà d’arti-

cles i opuscles amb un “puritanisme intransigent”, com el definiria l’arquitecte Joan Bergós, va portar-lo a polemitzar amb crítiques coetànies com Romà Jori i Feliu Elias, que van venjar-se ferint-lo allà on li podia fer més mal: rebentant el quadre del qual Aragay estava més orgullós, aquell *Vacances* (1923) on feia conivir en la mateixa escena un vaixell barroc, un porxo florentí i una motocicleta. Cada vegada més aïllat, tot i que no li van faltar bons amics, com Francesc Pujols, Josep Obiols i Carles Riba (que diria d’ell: “A Itàlia hi guanyà la joia de l’home i hi va perdre la tristes de l’artista”), amb la dictadura de Primo de Rivera va ser destituït de la plaça de professor de ceràmica a l’Escola de Bells Oficis i va decidir replegar-se a Breda, el poble matern, on

Josep Aragay, el 1916, poc abans d’emprendre el viatge a Itàlia que li canviaria la vida ■ ARXIU

obriria un taller de ceràmica i pagaria car (com la seva dona, la mestra Teresa Solà) el seu compromís amb les institucions republicanes, que va costar-li un judici sumaríssim al final de la guerra i un penós purgatori, del qual només se’l treu per recordar-lo com un pulcre ceramista.

Xavier Castanyer, director del Museu Aragay de Breda i doctorat amb una tesi sobre l’artista, del qual va editar també el deliciós *Diari del viatge a Itàlia* i que ara en prepara l’epistolari, ha rescatat els textos que van fonamentar la seva fama de polemista, però també l’enorme influència que va tenir

en el debat estètic de principis del segle XX. *Josep Aragay. Articles de combat a la premsa noucentista (1915-1934)*, editat a Publicacions de l’Abadia de Montserrat i revisat encara personalment pel pare Josep Massot, aplega 33 textos, inclosos dos de tan rellevants com *La pintura catalana contemporània, la seva herència i el seu llegat* (1916) i *El nacionalisme de l’art* (1920), a banda de la conferència sobre *L’Arc de Berà i els llegionaris catalans* (1920). “Estarem d’acord o no amb les seves tesis, però tenim l’obligació de construir la imatge completa d’Aragay, que és contro-

vertida però també d’una gran integritat”, sosté Castanyer, que obre el volum amb els articles que va dedicar als seus primers mestres, Galí i el ceramista Francesc Quer, i subratlla la ressenya sobre l’exposició d’art francès de 1917, de la qual només va salvar Cézanne i, amb reserves, Renoir. En les crítiques, afloren els seus afectes (per Nonell, Nogués, Folguera) i les seves fòbies (abomina l’obra d’Hélène Grünhoff), que el 1961 encara mantenia en l’entrevista que serveix de colofó del llibre, quan assegurava que Tàpies i Miró havien entrat “en un carreró sense sortida”. ■